

Tévedések színjátéka

Harmadik rész

Makacsul tartja magát az a hiedelem, hogy a magyarságnak nincsenek rokonai, vagy ha vannak is, azok nagyon messze találhatók, és kis létszámban, szétszórta élnek, ezért jelentőségük a nagyvilágban igen csekély. Ismert dolog a gazdag és a szegény rokon esete. A szegény rokon szeret hivalkodni gazdag és tekintélyes rokonaival, a gazdag rokon hallani sem akar szegény rokonairól. Ez természetes, hiszen mindenki fölfelé igyekszik jutni az elképzelt ranglétrán, aki pedig fönt van, fél attól, hogy egy lépcsőfokkal is lejjebb csússzon. A magyar sem kivétel ez alól a szemlélet, magatartás alól. Ennek a megértéséhez nincs szükség különösebb szellemi képességre; ez a jelenség ugyanis életünk egyik mozgatórugója, illetve a meghatározó velejárója, sajátossága. Nem csoda, hogy sokan hitetlenkedve, fanyalogva fogadták a hírt a finnugor rokonságról, még tudósok és művészek is. Pedig ez a valóság, legalábbis nyelvi vonatkozásban bizonyosan. Bizonyított tény ugyanis, hogy a magyar nyelv a finnugor nyelvcsaládból vált ki egykor. „A nyelvrokonság ismeretőjelei, bizonyítékai azok az egyezések, amelyek nem a véletlen szeszélyéből származnak, nem is kölcsönzésen alapulnak, hanem egy ősi közösségre, egy közös alapnyelvre utalnak.” (Dr. Zsirai Miklós) A magyar tél mordvinül: tele, finnül: talvi; de a finnugornak nevezett nyelvekben a fontosabbnál fontosabb egyezések egész sorát, tömegét találjuk. „Finnugor eredetű tőszavaink száma kb. ezerre tehető. Ezek nemcsak számuknál fogva, hanem jelentésüknél fogva is becsesek. Szókincsünk legfontosabb rétegét, mintegy annak központi magvát alkotják.” (Hajdú Péter) „Mi több ezer évvel ezelőtt váltunk el finnugor nyelvrokonainktól, ősi nyelvörökségünk korántsem lehet akkora, mint a sokkal később szétszakadt szlávoké.” (Dr. Zsirai Miklós) Illik tudnunk azt is, hogy a finnugor alapnyelvet beszélő társadalom a mai Oroszország északkeleti sarkában élt, a Káma és a Volga folyók egyesülése körül, innét rajzottak szét a történelem folyamán. Ma a magyaroknak, a finneknek és az észteknek van saját államuk, a többieknek nincsen.

A magyar szókészlet elemei közül finnugor eredetűek: én, te, ő, mi, ti, ők, ez, az, ki, mi, fej, haj, szem, fül, száj, fog, nyelv, torok, mell, szív, ér, vér, epe, máj, lép, kéz, ujj, íz, ég, menny, hold, csillag, felhő, köd, víz, tó, ár, hab, eb, ló, nyúl, róka, nyuszt, egér, kígyó, híd, holló, fajd, fogoly, fecske, varjú, daru, hattyú, méh, lepke, féreg, nyú, szú, szarv, toll, szőr, fészek, méz, fa, gyökér, tő, kéreg, ág, levél, fenyő, szil, nyár-, hársfa, fű, rügy, kő, vas, arany, ezüst, ólom, ón, tűz, hamu, ősz, tél, tavasz, van, lesz, él, hal, eszik, iszik, hál, alszik, kél, ad, tesz, vesz, jön, megy, mond, hall, néz, tud, ül, áll, esik, fut, kap, hagy, fázik, fél, fon, szó, varr, mos, süt, főz, szel, szül, vén, ó, új, kemény, lágy, könnyű, hosszú, lassú, jó, édes, keserű, savanyú, egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz, húsz, férfi, nő, fiú, leány, meny és még sok más. De nemcsak szavak, hanem néhány rag is utal a nyelvrokonságra (pl. a birtokos személyragok).

A törökökkel való rokonság gondolatát még nagyobb ellenkezés fogadta, mint a finnugor rokonságét. Nem csoda, hogy nyelvészeink és történészeink nem is foglalkoznak ezzel. Legföljebb azzal intézik el, hogy egy kalap alá veszik török eredetű szavainkat a latin, német és szláv jövevényszókkal. Pedig nyilvánvalóan tévednek. Mert míg az előbb említett jövevényszavak főleg főnevek, ige és melléknév alig akad köztük, addig a török eredetű szavaink között igen sok ige és melléknév található, sőt még a rokoni kapcsolatokra utaló szó is. Az is tény, hogy a régi magyar nyelv ugyancsak kedvelte az igeneves szerkezetet, mint ahogy ezek a szerkezetek még most is fontos sajátosságai a török nyelvnek. Aztán elgondolkodtató az is, hogy a finnugor nyelvek a magyaron kívül nem ismerik sem a hangrendet, sem az illeszkedést. Ez viszont a török nyelv egyik fő sajátossága, úgyhogy ebben a tekintetben a magyar nyelvet akár törökösnek is nevezhetjük. De nézzük a török eredetű szavainkat: bika, ökör, tinó, borjú, kos, gyapjú, disznó, ártány, karám, író, sajt, túró, tyúk, tarló, búza, árpa, eke, sarló, alma, körte, gyümölcs, som, dió, bor, szőlő, bor-

só, törvény, tanú, bélyeg, tolmács, bér, kölcsön, ír, betű, szám, ok, táltos, bölcs, atya, apa, anya, bátya, bácsi, nénje, néni, kicsi, öreg, bájol, bátor, iker, olcsó, oroszlán, báj, béka, balta, boszorkány, befejez, bő, betyár, bölcső, bicsak, bicska, bilincs, pogácsa, béklyó, bocsát, buzogány, bot, borít, bőrök, bögöly, búvós, zseb, dzsida, zsiger, zsvány, csibe, sátor, csalit, cseng, csipa, csifang, csárda, saru, csat, csősz, sólyom, sereg, csavar, csiga, csiriz, csizma, csizmadia, csuka, csutora, csutka, csók, csökken, dada, tambura, dara, dob, tar, deli, tenger, tere, teker, tér, tarka, dikics, tengely, dereglye, süllő, dívány, díj, térd, dolmány, tűr, dohány, dandár, tűr, dől, ernyed, őrl, késik, kelengye, illik, kaszabol, kérődzik, arat, szár, szökik, kapar, tár, gyárt, gyűjt, gyúr, játszik, gyötör, gyűlöl, ér, bízik, borít, bosszant, őrl, kölyök, levente, mámoros, szakáll, tömény, gyarló, szárny, szerte, orv, sok, árok, talp stb.

„Minden nép érintkezik történelme folyamán más népekkel. Tanul tőlük, s szavaik közül sokat átvesz. Így a mi őseink is igen sok szót vettek kölcsön más népektől. Már a honfoglalás előtt számos szót vettünk kölcsön a török népektől. E szók zöme a műveltségi szavak körébe tartozik, élénk bizonyosságául annak a mélyreható gazdasági és kulturális hatásnak, melyet a törökség népünkre gyakorolt.” (Balázs János) Talán ennél többről van szó, mert nemcsak szavakat vettünk át, hanem szerkezeti elemeket is, és nyilván az sem véletlen, hogy a mai magyarság ősei még a honfoglalás előtt ezekből a jórészt török nevű törzsekből állt: Magyar, Nyék, Tarján, Jenő, Kürt-Gyarmat, Kér és Keszi; a vezérek nevei pedig: Álmos, Előd, Ond, Kond, Tas, Huba és Töhötöm. Ha őseink akkor csupán magyar nyelvűek voltak, akkor miért nevezték magukat török szóval? Mint ahogy az sem lehet véletlen, hogy miután ez a hét törzs a török kabarokkal kibővülve a Kárpát-medencébe érkezett, és innen indult kalandori körutakra Európa-szerte, magát türköknek (törököknek), ill. onoguroknak nevezte, *on* ugyanis törökül tizedet, *og* vagy *ok* pedig nyilat jelent. Ebből az utóbbi szóból lett aztán a francia *Hongrois* (kiejtve: ongroá), a német *Ungarn*, az olasz *Ungheres* és a latin *Hungaria*, mely még ma is az ország hivatalos neve. Hogy mióta nevezik a magyarokat magyarnak, ezt csak a nyelvészek és talán a történészek tudják. Talán az is lehet, hogy a finnugor alapnyelvű népesség egy része még az őshazában találkozhatott kalandozó török fiatalemberekkel, akik közül sokan beháza-

sodhattak a finnugor nyelvű családokba; és bizonyos idő múlva, amikor az a finnugor ősközösség egy része keletre, más része nyugatra indult, a délebbre élők török vezetéssel vagy az említett házasságból született, de törökül tudó vezetőikkel dél felé vándorolt. Ehhez nagy bátorság kellett, amelyből a törökség sohasem volt híján, délen ugyanis mindenütt harcias török népek voltak, s azok akárhonnan nem engedtek volna arra felé vándorolni. Ehhez az kellett, hogy a vándorló népesség tudjon velük szót érteni, és így végül beilleszkedhetett a Kazár Birodalomba, valahol a Kaukázus északi lejtőin.

Szinte bizonyosra vehető, hogy a jövevényszavak nagy többsége a kereszténység fölvétele és a királyság megalapítása után került, és pedig túlnyomórészt főnévként, a magyar nyelvbe.

Latin jövevényszavak: templom, érsek, kápolna, oltár, plébánia, professzor, papíros, kártya, tábla, akác, petrezselyem, téglá, párdúc stb.

Német jövevényszavak: herceg, frigy, páncél, boglár, kastély, torony, erkély, zsákmány, kaland, kacagány stb.

Szláv jövevényszavak: király, ispán, nádorispán, megye, vajda, kereszt, barázda, mezsgye, ugar, parlag, rozs, zab, gabona, kalász, korpa, szalma, bab, jászol, pajta, iga, kovács, takács, mészáros, vödör, szent, pap, barát, karácsony, szerda, csütörtök, péntek, pince, asztal, zár, kulcs, konyha, szalonna, déd, unoka, baba, mostoha, koma, család, cseléd, szolga, szomszéd stb. A családi életre vonatkozó szavak azt föltételezik, hogy a magyar jobbágyok és a szláv jövevények közt bensőséges viszony is kialakulhatott. Ezt a viszonyt a közös munka és a szomszédság révén – nyelvtani kifejezéssel élve – mellérendelőnek nevezhetjük. Később aztán, főleg a Mohácsot követő vészterhes időkben, ez a viszony alaposan megváltozott, mert alárendelővé vált, mint amilyen a német jövevényekkel kezdettől fogva mindig is volt. Nem csoda tehát, hogy a német és a szláv jövevények inkább rokonszenveznek egymással, mint a törzsmagyarokkal. Tőlük azonban még ma is van mit tanulni és átvenni. Csak most már nem szavakat, hanem magatartást. A délszlávoktól pl. a kitartást, az alkalmazkodóképességet, a komolyságot, a rokoni összefogást, a kapcsolatok fenntartását, az egyensúlyra való törekvést és a kiegyensúlyozást. Ezek mind a felnőtté válás ismertetőjelei.

Talpra állni bilincsből is lehet, de kiegyensúlyozni már nem.